

2021-04-08
S2021/03341 (delvis)**Socialdepartementet**

Enligt bilaga

Uppdrag att stödja genomförandet av den förnyade strategin för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar 2021–2025 (ANDTS-strategin)

Regeringens beslut

Regeringen ger Socialstyrelsen i uppdrag att stödja genomförandet av den förnyade strategin för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar 2021–2025 (prop. 2020/21:132), i enlighet med den inriktning som anges i propositionen. Uppdraget avser insatser inom ramen för de mål i ANDTS-strategin som rör myndighetens ansvarsområden. Inom ramen för uppdraget ska Socialstyrelsen verka för ett effektivt och kunskapsbaserat arbete och i övrigt ta initiativ och utforma insatser utifrån de prioriteringar som myndigheten bedömer som angelägna för att uppnå strategins mål. Myndigheten ska även bidra till det nationella uppföljningssystem med indikatorer som förvaltas av Folkhälsomyndigheten. I arbetet med uppdraget ska kopplingen mellan psykisk hälsa och skadligt bruk och missbruk eller beroende särskilt uppmärksammas liksom kopplingen till arbetet med suicidprevention.

Uppdraget ska genomföras i nära samverkan med Folkhälsomyndigheten som är nationellt samordnande myndighet inom ANDTS-området och som har regeringens uppdrag att stödja och följa upp genomförandet av strategin (S2021/03343). Vidare ska samverkan ske med Arbetsmiljöverket, Ekobrottsmyndigheten, Inspektionen för vård och omsorg, Kustbevakningen, Läkemedelsverket, Länsstyrelserna, Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd, Myndigheten för vård- och omsorgsanalys, Polismyndigheten, Rättsmedicinalverket, Skatteverket, Statens beredning för medicinsk och social utvärdering, Statens institutionsstyrelse och Tullverket som genom föreliggande beslut ges i uppdrag att, utifrån sina respektive

ansvarsområden, medverka i genomförande av uppdraget. Socialstyrelsen ska därutöver, vid behov, inhämta kunskap och erfarenheter från Brottsförebyggande rådet, Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd, Kriminalvården, Myndigheten för delaktighet, Spelinspektionen, Statens skolverk, Statistiska centralbyrån, Trafikverket och Transportstyrelsen. Erfarenhetsutbyte ska också ske med andra berörda aktörer, till exempel Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN), Antidopingstiftelsen, Sveriges Kommuner och Regioner (SKR), regioner och kommuner samt patient-, brukar- och anhängigorganisationer.

Socialstyrelsen får för uppdragets genomförande använda 5 000 000 kronor under 2021. Av medlen ska 2 500 000 kronor belasta utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg, anslaget 1:8 Bidrag till psykiatri, anslagsposten 3 Till Kammarkollegiets disposition och 2 500 000 kronor ska belasta anslaget 2:5 Åtgärder avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel, anslagsposten 1 Del till Kammarkollegiet. Medlen från anslagsposten 3 får endast användas för insatser inom psykiatri och psykisk hälsa medan medlen från anslagsposten 1 endast får användas för insatser avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak samt spel. Medlen utbetalas engångsvis efter rekvisition ställd till Kammarkollegiet. Rekvisitionen ska ske senast den 1 december 2021. Medel som inte har utnyttjats ska återbetalas till Kammarkollegiet senast den 31 mars 2022. Vid samma tidpunkt ska en ekonomisk redovisning över använda medel lämnas till Kammarkollegiet.

Socialstyrelsen ska årligen, senast den 31 mars, under perioden 2022–2025 delredovisa uppdraget till Regeringskansliet (Socialdepartementet). Delredovisningarna ska innehålla en beskrivning av det arbete som myndigheten har bedrivit under verksamhetsåret inklusive uppnådda resultat samt en bedömning av utvecklingen i förhållande till de mål och insatsområden i strategin som rör myndighetens ansvarsområden. Den delredovisning som ska lämnas senast den 31 mars 2022 ska även innehålla en översiktlig plan av det arbete som myndigheten avser att bedriva inom ramen för uppdraget under uppdragsperioden.

I samband med den delredovisning som ska lämnas till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2025 ska Socialstyrelsen inkomma med en samlad uppföljning av arbetet. Uppföljningen ska omfatta utvecklingen i förhållande till strategins mål, den verksamhet som har genomförts under strategiperioden inom de insatsområden som rör myndighetens

ansvarsområden samt en bedömning av verksamhetens resultat och effekter. Socialstyrelsen ska även inkomma med förslag som kan utgöra underlag för utformningen av den fortsatta ANDTS-politiken.

Uppdraget ska slutredovisas av Socialstyrelsen till Regeringskansliet (Socialdepartementet) senast den 31 mars 2026. Av slutredovisningen ska resultaten av det arbete som har genomförts under strategiperioden framgå inklusive en bedömning av fortsatta utvecklingsbehov inom området. Rekvisitioner, återbetalningar och redovisningar ska hänvisa till det diarienummer som detta beslut har.

Ärendet

Den 18 mars 2021 beslutade regeringen propositionen En förnyad strategi för politiken avseende alkohol, narkotika, dopning, tobak och nikotin samt spel om pengar 2021–2025 (prop. 2021/22:132), den så kallade ANDTS-strategin. Med den förnyade strategin vill regeringen tydliggöra inriktningen på ANDTS-politiken och skapa förutsättningar för ett helhetsgrepp inom området. Fokus för strategin ligger fortsatt på alkohol, narkotika, dopning och tobak. I den förnyade strategin inkluderas dock även spel om pengar samtidigt som tobaksbegreppet vidgas till att också omfatta nikotinprodukter. Därutöver ingår även narkotikaklassade förskrivna och icke-förskrivna läkemedel i strategin. Strategin, som föreslås gälla under perioden 2021–2025, utgår från det övergripande målet om ett samhälle fritt från narkotika och dopning, med minskade medicinska och sociala skador orsakade av alkohol och spel om pengar, samt ett minskat bruk av tobaks- och nikotinprodukter. Strategin innehåller även en nollvision avseende dödsfall till följd av läkemedels- och narkotikaförgiftningar. En förutsättning för att kunna uppnå denna nollvision är ett stärkt förebyggande och främjande arbete, en minskad utveckling av skadligt bruk, missbruk eller beroende samt ökad tillgång till vård och stöd av god kvalitet för den enskilde.

Insatserna i ANDTS-strategin utgår från målet för hälso- och sjukvården som är en god hälsa och en vård på lika villkor för hela befolkningen samt målet för socialtjänsten som är att på demokratins och solidaritetens grund främja människors ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet. Socialstyrelsen, som är förvaltningsmyndighet för verksamhet som rör hälso- och sjukvård, socialtjänst, stöd och service till vissa funktionshindrade samt frågor om alkohol och

missbruksmedel, har en viktig roll i att främja ändamålsenliga, effektiva och kunskapsbaserade vård- och behandlingsalternativ samt sociala stöd- och hjälpinsatser. Vården och stödet behöver finnas tillgängligt för människor utifrån deras egna behov och förutsättningar. Det är viktigt att ta hänsyn till olika gruppers särskilda förutsättningar såsom exempelvis kvinnor och män, unga, äldre personer, personer med funktionsnedsättning, utsatta grupper samt personer med samsjuklighet. Det är också viktigt att våldsutsatta kvinnor med ett beroende kan få skydd och stöd samtidigt som de får vård och behandling för sitt beroende.

Vård och stöd ska ges med god kvalitet. För att generera kunskap om det behöver kvalitetsutvecklingen för olika grupper som erhåller vård och stöd följas och kvalitetsregister kan här bidra. En sådan grupp som kan vara aktuell att följa är personer med läkemedelsassisterad behandling vid opioidberoende. Uppföljningsmått, såsom exempelvis överdödlighetsmått, men även annat, är av betydelse för att kunna följa insatsen på nationell nivå. Det är även viktigt att vård och stöd är jämlik och personcentrerat, oavsett huvudman. En central förutsättning för detta är att ha en samlad bild av de behov av samt vård, stöd- och behandlingsalternativ som finns tillgängliga och hur tillgången varierar över landet, oavsett huvudman och driftsform.

Regeringen arbetar för att uppnå FN:s Agenda 2030 och de globala målen för hållbar utveckling. Kopplat till Agenda 2030 finns mål och delmål som stöds av regeringens ANDTS-strategi. Bland annat ska insatser genomföras för att förebygga och behandla drogmissbruk, inklusive narkotikamissbruk och skadligt alkoholbruk. För att uppnå målen i Agenda 2030 behöver även tillgången till olika former av behandling och stöd för personer med skadligt bruk, missbruk eller beroende öka samtidigt som antal suicid i gruppen ska minska.

Genom Vision e-Hälsa 2025 har regeringen satt som mål att Sverige 2025 ska vara bäst i världen på att använda digitaliseringens och e-hälsans möjligheter i syfte att underlätta för människor att uppnå en god och jämlik hälsa och välfärd samt att utveckla och stärka de egna resurserna för ökad självständighet och delaktighet i samhällslivet. För att uppnå målsättningen med Vision e-Hälsa 2025 behöver även personer med skadligt bruk, missbruk eller beroende inkluderas i digitaliseringens och e-hälsans möjligheter.

Enligt regeringens mening är att en effektiv och stödjande struktur på ANDTS-området av stor betydelse för att strategin ska kunna genomföras på ett ändamålsenligt sätt och för att dess mål ska kunna uppnås. Då flera av ANDTS-strategins mål och insatsområden ligger inom ramen för Socialstyrelsens ansvarsområden har myndigheten en central roll i genomförandet av strategin. Regeringen anser mot denna bakgrund att Socialstyrelsens arbete inom ANDTS-området bör intensifieras och att myndigheten bör ges stärkta förutsättningar att utveckla arbetet inom området genom uppföljning, analys, kunskapsuppbyggnad och kommunikation.

Närmare om uppdraget

I uppdraget ingår att stödja genomförandet av ANDTS-strategin inom ramen för de mål och insatsområden i strategin som rör Socialstyrelsens ansvarsområden. Fokus i uppdraget ligger primärt på strategins långsiktiga mål 5 dvs. att personer med missbruk, skadligt bruk eller beroende utifrån sina förutsättningar och behov ska ha tillgång till vård och stöd av god kvalitet. I uppdraget ingår dock även att stärka det förebyggande och främjande arbetet i syfte att motverka ohälsa och sociala problem vilket faller inom det långsiktiga målet 4 dvs. att antalet personer som utvecklar skadligt bruk, missbruk eller beroende av alkohol, narkotika, dopningsmedel, tobaks- och nikotinprodukter och spel om pengar successivt ska minska.

Inom ramen för uppdraget ska Socialstyrelsen verka för ett effektivt och kunskapsbaserat arbete som möter kommuners, regioners och andra aktörers behov. Insatserna bör omfatta såväl sjukdomsförebyggande och hälsofrämjande arbete inom hälso- och sjukvården och förebyggande arbete inom socialtjänsten som tidiga insatser och vård och stöd vid skadligt bruk och missbruk eller beroende. I arbetet med uppdraget ska kopplingen mellan psykisk hälsa och skadligt bruk och missbruk eller beroende särskilt uppmärksammas liksom kopplingen till arbetet med suicidprevention.

Det arbete som genomförs bör samordnas med myndighetens uppdrag inom närliggande områden t.ex. åtgärder för att minska dödligheten i läkemedels- och narkotikaförgiftningar, cancervård och cancerprevention, äldreomsorg samt arbetet mot mäns våld mot kvinnor. Det finns också skäl att beakta kopplingen till utvecklingen av en god och nära vård, insatser riktade till barn och unga samt det brotts- och våldsförebyggande arbetet. I arbetet med

uppdraget ska myndigheten utgå från barnrättsperspektivet och jämställdhetsperspektivet. Även anhörig- och närståendeperspektivet bör uppmärksammas särskilt, såväl inom hälso- och sjukvården som inom socialtjänsten.

Regeringen har, som en del av ANDTS-strategin, beslutat om ett uppdrag till Socialstyrelsen att stärka och utveckla stödet till barn som anhöriga (S2021/03118). Detta uppdrag ska beaktas vid genomförandet av de insatser som framgår av föreliggande beslut.

På regeringens vägnar

Ardalan Shekarabi

Kalle Brandstedt

Kopia till

Statsrådsberedningen/Internrevisionen

Finansdepartementet/BA

Regeringskansliets förvaltningsavdelning/Ekol

Brottsförebyggande rådet

Folkhälsomyndigheten

Forskningsrådet för hälsa, arbetsliv och välfärd

Kriminalvården

Myndigheten för delaktighet

Spelinspektionen

Statens skolverk

Statistiska centralbyrån

Trafikverket

Transportstyrelsen

Sveriges Kommuner och Regioner (SKR)

Antidopingstiftelsen

Centralförbundet för alkohol- och narkotikaupplysning (CAN)

Samsjuklighetsutredningen (S2020:08)

Sändlista

Arbetsmiljöverket
Box 9082
171 09 Solna

Ekobrottsmyndigheten
Box 820
101 36 Stockholm

Inspektionen för vård och omsorg
Box 45184
104 30 Stockholm

Kustbevakningen
Box 536
371 23 Karlskrona

Läkemedelsverket
Box 26
751 03 Uppsala

Länsstyrelserna

Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd
Box 35
931 21 Skellefteå

Myndigheten för vård- och omsorgsanalys
Box 6070
102 31 Stockholm

Polismyndigheten
Box 12256
102 26 Stockholm

Rättsmedicinalverket
Box 206
101 24 Stockholm

Skatteverket
Solna strandväg 10
171 94 Solna

Socialstyrelsen
106 30 Stockholm

Statens beredning för medicinsk och social utvärdering
Box 6183
102 33 Stockholm

Statens institutionsstyrelse
Box 1062
171 22 Solna

Tullverket
Box 12854
112 98 Stockholm